

hiányokat a könyvállományban, az erdélyi múzeum gazdag gyűjteménye részben legalább kiegészíti, mely a legújabb, de aligha pontos kimutatás szerint vagy 60,000 kötetből, s így a két könyvtár körülbelül 90,000 kötetből áll.

Melegen figyelmébe ajánljuk a jogi tudományokkal foglalkozóknak és e tudományok iránt érdeklődőknek ezt a szakczimtárt, mely repertoriumszerűsége folytán igen szükséges kalauzul is szolgálhat. A szakczimtár ára 1 frt, kapható bármely kolozsvári könyvkereskedés, vagy az egyetemi könyvtár igazgatósága útján. (W.)

Különfélék.

A német egyetemek népessége az 1892-ik nyári félévben.

Berlinben volt 4,356 hallgató, még pedig theológián 557; jogtudományon 1150, orvostanon 1,185, bölcséleten 1,464. Köztük philol. és historikus 684, math. és természettud. hallgató 452, gyógyszerész és fogtechnikus 273. Nemzetiség szerint porosz 3788, bajor 76, württembergi 76, szászországi 58, ausztria-magyarországi 89, svájci 44, orosz 145, angol 24, hollandus 16, olasz 15, francia 6, szerb 6, spanyol 4, bolgár 3; amerikai 138, ázsiai 19, afrikai 2.

A r. és rkiv. tanárok száma: a theologiai karban 14; jogtudományi karban 19; orvostani karban 49; philosophiai karban 53 + 47 = 100 és e mellett 155 magán tanár.

Bonn 1403 hallgatóval. Kath. theol. 208; prot. theol. 107; jogh. 352, orvostanh. 325, philos. 438. Ezek közt 1349 német, az idegen ajku hallgatókat Oroszország, Angolország, Ausztria és Amerika szolgáltatta. A poppelsdorfi erdészeti akadémia az egyetemhez van csatolva. — A tanártestület áll: 132 tagból, kik közül 94 rendes, vagy rkiv. tanár, a többi magántanár.

Boroszló 1251 hallgató, köztük csak 22 van idegen földi; a tanári testület áll 138 tagból, köztük 94 rendes és rendkiv. tanár.

Erlangen 1108 hallgató: theologus 294, joghallgató 246, orvostanhallg. 332, philosophus 143. A tanulók számának fele bajor születésű; 32 külföldi. A tanárok száma 53, köztük 49 rendes és rendkiv. tanár.

Freiburg 1281 hallgatóval: theologus (kath.) 203, jogh. 342, orvostanhallg. 443, philosophus 317, külföldi 42. A tanári testület áll 71 r. és rkiv. tanárból.

Giessen 593 hallgatóval: theol. 83, jogh. 112, orvost. 130, math. 17, class. philol. 39, modern. philol. 31, philosophiai és természettudományi 64 stb., külföldi ifjú 12. A tanári testület áll 51 r. és rkiv. tanárból és 9 magán tanárból.

Göttinga 771 hallgatóval; köztük theologus 175, joghallg. 171,

orvostanh. 200, philos. 225. A tanulók közt volt 600 porosz és 47 külföldi (orosz, amerikai, ázsiai, angol stb.)

Greifswald 821 hallgatóval: theol. 293, jogh. 64, orvostanh. 393, philosophus 67. A tanulók közt volt 21 külföldi. A tanári testület 78 tagból áll, köztük 62 r. és rkivüli tanár.

Halle 1403 hallgató: theol. 602, jogtud. 181, orvostud. 283, philosophiai 402. A tanulók közt volt 41 osztrák, 37 orosz, 13 amerikai, 3 ázsiai. A tanárok száma 133, köztük 88 rendes és rendkívüli.

Heidelberg 1292 hallgatóval: theol. 86, jogh. 384, orvostanh. 278, philos. 212, természettud. 196. Van 329 orosz tanuló is. A tanári testület áll 112 tagból, kik közt 87 r. és rkiv., a többi magán tanár vagy tanító.

Jena 645 hallgatóval: theol. 116, jogh. 120, orvostanh. 212, philos. 197. A tanulók közt van Ernest szász-altenburgi herceg is, ki jogot, bölseletet és természettudományokat hallgat. Külföldi tanuló van 60. A tanárok száma 89, köztük 74 r. és rkivüli.

Kiel 612 hallgató: theol. 78, jogh. 78, orvostanh. 335, philos. 121. A tanári testület 86 tagból áll, van közte 59 r. és rkiv.

Königsberg 692 hallgatóval: theol. 141, jogh. 162, orvostanh. 255, philosophus 135. A tanári testület 97 tagból áll, 67 r. és rkiv. tanárral.

Lipsee 3104 r. hallgató és 104 nem beiratkozott; theol. 468 jogh. 988, orvostanh. 798, philosophus 814. A tanulók közt idegen van 243. A tanári testület 189 tagból áll, még pedig 140 r. és rkiv. tanárral.

Marburg 904 hallgató: theol. 152, jogh. 216, orvostanh. 282, philosophus 307. Idegen ajku tanuló van 50, köztük 2 török, 3 afrikai, 6 amerikai, 3 ázsiai. A tanárok száma 90, még pedig 63 r. és rkivüli.

München 3538 hallgatóval. Kath. theologus 137, jogh. 1312, orvostanh. 1192, philosophus 897. Az idegen földi tanulók száma 1403. A tanári testület áll 154 tagból, köztük 88 r. és rkivüli tanár.

Rostock 396 tanulóval: theol. 44, jogh. 58, orvostanh. 138, philos. 39, természettud. hallg. 87. A tanári testület 44 tagu s köztök r. és rkiv. tanár összesen 36.

Strassburg 915 hallgatóval: theol. 114, jogh. 221, orvostanh. 333, philos. 100, természettud. hallg. 147. Idegen ajku 61, köztük 17 amerikai, 4 japáni, 2 ázsiai török, 1 egyiptomi. A tanári testület 122 tagból áll, még pedig 88 r. és rkivüli tanárral.

Tübinga 1334 hallgatóval: kath. theol. 171; prot. theol. 392, jogh. 265, orvostanh. 236, philos. 50; polit. oekonomiai 174, természettud. 46. Idegen ajku tanuló 33. A tanári testület tagjainak száma 83, köztük 66 r. és rkiv. tanár.

Würzburg 1,285 hallgatóval: kath. theol. 150, jogh. 256, or-

vostanh. 680, philos. 199. Idegen ajku tanuló 61. A tanári testület 69 tagból áll, 45 r. és rkiv. tanárral. Végül a

kir. akadémia *Münsterben* 432 hallgatóval: theol. 264, philos. 157. A tanári testület 39 tagból áll, még pedig 9 theol. és 30 philos. tanárból.

Az összes hallgatók száma 27,555.

(Jl.)

Ausztria és Magyarország egyetemeinek költségvetése 1892-ben. Ausztria évi költsége az egyetemi oktatásra: *Rendes kiadások*: 4.112,982 frt. Bécsi egyetem 928,000 frt; Innsbruck 256,900 frt; Grác 316,300 frt; Prága (német és cseh egyetem) 786,300 frt; Lemberg 160,800 frt; Krakkó 317,400 frt; Czernowitz 112,900 frt. A salzburgi kathol. theol. facultas 13,900 frt; az olmtüzi 14,600; a bécsi prot theol. facultas 267,100 frt; a gráci 108,200 frt. A prágai műegyetem 250,900 frt; a lembergi 101,900 frt. A bécsi gazdasági felső iskola 123,800 frt. *Rendkívüli kiadások*. A bécsi egyetem új épületei, a histologiai intézet felszerelése, a növénytár fenntartása 56,300 frt. Az innsbrucki egyetem intézeteire és könyvtárára 30,320 frt; a gráci egyetemi építkezésekre 11,800 frt; a prágai egyetemre 33,198 frt; lembergi egyetem 14,100 frt; a krakkói egyetemen a gazdasági felső iskola és orvostani intézetekre 22,150 frt; czernowitzi egyetem 600 frt. A gráci, brünni és prágai műegyetemekre 18,200 frt; a bécsi agromnomiai intézetre 4,800 frt.

A tanárok és tanulók száma; Bécs: 374 tanár, 4,985 tanuló; átlag egy tanuló kerül 199 $\frac{1}{2}$ frtba. Prága (német egy.) 161 tr., 1328 tanuló, a cseh egyetem 134 tr. 2167 tanulóval: egy tanuló kerül 234 frtba; Grác 135 tr. 1193 tló., fejenként egy tanuló 275 frtba. Krakkó 114 tr. 1,125 tanuló, egy tanuló 301 frtba; Lemberg 68 tr. 1170 tanuló, fejenként 148 $\frac{2}{3}$ frtba; Innsbruck 98 tr. 817 tló., fejenként 351 $\frac{1}{2}$ frtba; Czernowitz 40 tr. 268 tlóval, fejenként 423 $\frac{1}{2}$ frtba.

Összehasonlításul ideigtatjuk Magyarországnak 4 egyetemének évi költségét. Budapesti egyetem 726,079 frt; Kolozsvár 274,052 frt; Zágráb 135,484. József műegyetem 202,696 frt; Budapesten van 217 tr. 3679 tanulóval; fejenként kerülnek 194 $\frac{1}{2}$ frtba; Kolozsvárt 87 tanár 575 $\frac{1}{2}$ tanulóval, fejenként 476 $\frac{2}{3}$ frtba; Zágráb 49 tr. 413 tanulóval, fejenként 327 $\frac{2}{3}$ frtba.

(f. l.)

Ethikai társaság (Gesellschaft für ethische Cultur) alakult tavaly Berlinben, melynek ezren felülmegy tagjainak száma, s fiókegyesületei vannak Freiburgban, Breslauban, Magdeburgban, M.-Frankfurtban. A társaság elnöke Förster, a berlini csillagvizsgáló intézet igazgatója, al-elnöke pedig Gizycky a philosophia tanára Berlinben, ki közelebbről le is mondott e tisztéről. Lemondásának oka az, hogy a spiritismus hive s óhajtottja volna, hogy a társaságban az is képviselve legyen; a társaság ezt el nem fogadhatván, helyére Jodl prágai tanárt választották. A társaságnak van paedagogiai, irodalmi és társadalmi szakosztálya.

Az első szakosztály a közoktatási kormánytól az iskolákban az ethikai oktatást akarja szorgalmazni. A szakosztály arra a meggyőződésre jutott, hogy az ethikai könyvek nem hasznavehetők, s pályázatot akar nyitni az ethika történelmére és egy eth. kézikönyvre. Azt hiszik, hogy az e végre szükséges segédeszközöket könnyen beszerezhetik. Az *irodalmi* szakosztály egy könyvtárt akarna kiadni, de eddigelé kevés sikerre jutott; a röpiratok kiadását is megkezdette, de azokat nem nagyon „gyűjtőknek“ találta a közönség. A társadalmi szakosztály a jogi oktatást be akarja vinni a „Fortbildungsschule“-ba, s e részben az iskola igazgatóságok jóakarólag nyilatkoztak, sőt már kilencz tanító ajánkozott is e tantárgy oktatására. A múlt hóban tartott gyűlésen dr. Kristeller felolvasást tartott „Az evésről és ivásról“, s abban konstataulta, hogy Németországban évenként két milliárdot költenek italra.

(f.)

Vallásügyi congressus. Chicagóban f. é. szeptember hóban a uemzetközi kiállítással kapcsolatban *egyetemes vallásügyi congressust* is fognak tartani. Ez alkalommal a gyűléseket az új művészpalota Columbus Halljában tartják, hol háromezer ember kényelmesen elfér. A congressuson képviselői lesznek nemcsak a ker. felekezeteknek, hanem a buddhizmusnak, a Confucius-tanának, a hinduizmus különböző fajainak, a parsizmusnak, az iszlámnak és a judaizmusnak. Ugyanakkor a szaküléseken tárgyalni fogják a különböző szervezetű vallásfelekezetek tanait is. Pl. szept. 12-én tárgyalják a következő tételt: „Az isteneszme, keletkezése és általános jelentősége. A theizmus eredeti alakja, s annak a legrégebbi szentíratokban való bizonyítékai; az isten létének erkölcsi, ethikai és bölcséleti bizonyítékai; az isteni attributumok; isten atyasága és e hit eredete és fejlődése; isten a történelemben, isten az újabb tudományok világitása mellett; a különböző tört. vallások theistikus tanáiban való eltérések; a jelenleg uralkodó nézetek istenről, s az újkori theistikus eszmék irányzatai.“ A vita tovább foly két álló hétig hasonló tárgyakról, s szept. 27-én következő debatté-al végződik a congressus: „Egy tökéletes vallás elemei, melyek az egyes hitvallások történelmi fejlődéséből erednek. A jövő vallásának jellemzése. Az emberiség összes vallásai egyesítésének mi a súlypontja?“ A szervező bizottságnak természetesen sok orientalista és theologiai professzor tagja van. (f.)

Spanyolország és a koldus néptanító. Majdnem hihetetlenül nyomorult helyzete van a spanyol néptanítónak, mint azt a *La Educacion Moderna* cz. spanyol paedag. lapban olvassuk: „Ebben a szerencsétlen országban a néptanító nagyon nyomorult, kiabálva koldulja mindennapi kenyerét, a mint mult év őszén történt Benegalbon nevű falu tanítójával, ki kezében következő feliratu táblával állott ki Malaga legnépesebb utcájára: „A Benegalboni tanító, kinek a kormány nem fizette ki fizetési hátrálékát, könyöradományért esedezik.“ És ez abban az országban történik, mely egykor büszkén mondta magát a világ urá-

nak, s a mai szabad Amerikának régebben tulajdonosa volt. De ez nem minden. *Murcia tartományban az elemi tanítók a mulatságnak új fajtát szervezték székkárosuk vására alkalmára. Elhatározták, hogy a piac közepén egy kéregető asztalt állítnak* (mesa petitoria), mert teljes huszonöt hónapja, hogy nem kaptak fizetést. Lorca-falu tanítói (szintén e vidéken) elhatározták (1892-ben), hogy a karácsony ünnepeken meglátogatják Murciát, de nem hogy a közmulatságokban részt vegyenek, hanem hogy könyöradományokat gyűjtsenek, mert huszonöt hó óta fizetés nélkül élnek.“ (fl.)

Repertorium.

I. Könyvek.

Analecta ad latinitatis Hungarorum dictionarium. Kurtz A. De latinitate chronici Dubnicensis. Bpest, 1892. 8° 31 l. — *Kolosnyai, Iraeneus.* De latinitate codicis diplomatici hungarici Andegaviensis. Vol. V. 22 l. — *Láng, Ferd.* De latinitate codicis diplomatici Arpadiaui. 24.

Aschenbrier Antal dr. A kath. egyház autonomiájáról Magyarországon. Bpest, 1893. 8° 163 l.

Ballagi Mór. Magyar-német kézi szótár. Bpest, 1893. 8° 648 l.

Budapest Régiségei. Szerk. Gömöri Havas Sándor. IV. Bpest, 1892. 4° 156 l. Számos rajzzal.

Engedi Mátyás dr. A Talmud. (Különleny. az *Erdélyi Múzeumból.*) Kolozsvárt, 1893. n. 8° 58 l.

Éble Gábor. Károlyi Ferencz gróf és kora. I. köt. Bpest, 1893. n. 8° XVI, 607 l. Képekkel.

Fehér Holló. Polgári házasság és zsidó kérdés. Bpest, 1893. n. 8° 28. l.

Filozófiai írók tára. A magyar tud. akadémia támogatásával szerk. *Alexander Bernát* és *Bánóczy József.* X. köt. *Platon* válogatott művei. I. köt. Görögből ford. s bevezetéssel ellátta Péterfi Jenő. Bpest, 1893. 8° 198 l.

Goldzieher Ignác. A pogány arabok költészetének hagyománya. Bpest, 1893. n. 8° 69 l. (Értekezések a nyelv és szép tudományok köréből. Kiadja a M. T. Akad. XVI. k. II. sz.)

Herodotos görög könyvei. Ford. bevezetéssel és jegyz. ellátta *Geréb József.* II. köt. IV—VI. könyv. Bpest, 1893. 8° 216 l.

— — U. a. görögül és magyarul. U. o. 376 l.

Horváth Ödön. Jogoktatásügyünk néhány kérdéséről. Eperjes, 1893. 8° 129 l.

Höhnel Lajos. A Rudolf és Stefánia tavakhoz. Teleki Samuel gr. útja Kelet-Afrika egyenlítői vidékein 1887—1888-ban. Jogositott magyas kiadás. I—II. köt. Bpest, 1893. 8° 520, 546 l.

Kálmány Lajos. A csillagok nyelvahagyományainkban. Néprajzi tanulmány. Szeged, 1893. 8° 26 l.

Klamarik János. A magyarországi középiskolák újabb szervezete történeti megvilágosítással. (A mű első fele.) Bpest, 1893. 8° 640 l.